

Muhasebeci Stereotipleri Ölçeğinin Türk Dil ve Kültürüne Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Adaptation of Accountant Stereotypes Scale to Turkish Language and Culture: Validity and Reliability Study

Abdullah YILDIZ*
Mustafa AY**

ÖZ

Stereotip, bireyin, bir grup insanın özellikleri hakkında sahip olduğu olumlu veya olumsuz inançlar kümesi olarak tanımlanabilir. Bu araştırmayla Saemann ve Crooker (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileri arasında muhasebe mesleğinin algılarını ölçmek için geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak Türk kültürüne uyarlanması ve öğrencilerin algılarıyla muhasebeci stereotiplerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma, ölçek uyarlama amacıyla ilgili akademisyenlerden görüş alınmıştır. Bu amaçla hazırlan uzman değerlendirme formunda, ölçekte bulunan her bir soru için, "madde hedeflenen yapıyı ölçmektedir", "madde yapı ile ilişkili ancak yetersizdir/gereksizdir" ya da "madde hedeflenen yapıyı ölçmemektedir" şeklinde üçlü bir ölçek oluşturulmuştur. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış ve KMO .82 ve Barlett testi χ^2 değeri ise (395, N = 441) = 706.066, $p < .05$, ($\chi^2/df = 1.79$, GFI = .90, NFI = 91, TLI = .96, CFI = .96 ve RMSEA = .04 olarak anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca toplam varyansın % 61.10'unu açıklayan, orijinal ölçekteki gibi, dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Orijinal ölçekten farklı olarak faktör maddeleri farklı dağılmışlardır. Ancak dilsel, kültürel ve toplumsal değişkenliklerden dolayı, kaynak ve hedef formda böyle bir farklılığın oluşması beklenen bir durumdur. Bu nedenle faktör adları dağılan maddelere göre yeniden adlandırılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uyum indekslerine bakıldığında GFI = .90, NFI = 91, TLI = .96, CFI = .96 ve RMSEA = .04 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak Muhasebeci Stereotipleri Ölçeğinin Türkiye'de uyarlanmaya çalışıldığı grupta, orijinal kültürdeki yapısına uygun şekilde çalıştığı söylenebilir.

ANAHTAR KELİMELELER

Muhasebeci Stereotipi, Ölçek Uyarlama, Geçerlik, Güvenirlik

ABSTRACT

A stereotype can be defined a positive or negative set of beliefs held by an individual about the characteristics of a group of people. With this research, it is aimed to adapt the scale developed by Saemann and Crooker (1999) to Turkish culture by conducting validity and reliability studies to measure the perceptions of the accounting profession among university students in the United States, and to reveal the perceptions of the students and the stereotypes of the accountant. For the purpose of scale adaptation of the research, opinions were taken from the relevant academicians. In the expert evaluation form prepared for this purpose, a triple scale was created for each question in the scale: "the item measures the targeted structure", "the item is related to the structure but is insufficient/unnecessary" or "the item does not measure the targeted structure". Exploratory Factor Analysis (EFA) was performed and KMO was .82 and Barlett's test χ^2 value (395, N = 441) = 706.066, $p < .05$, ($\chi^2/df = 1.79$, GFI = .90, NFI = 91, TLI = .96, CFI = .96 and RMSEA = .04 were found to be significant. In addition, a four-factor structure was obtained, as in the original scale, which explained 61.10% of the total variance. Unlike the original scale, the factor substances are distributed differently. However, due to linguistic, cultural and social variability, such a difference in source and target form is expected. Therefore, the factor names were renamed according to the items that were distributed. When looked at fit indices of Confirmatory Factor Analysis (CFA), it was found that GFI = .90, NFI = 91, TLI = .96, CFI = .96 and RMSEA = .04. As a result of the EFA and CFA applied for adaptation the Accountant Stereotypes Scale to the Turkish, it can be said that the scale is a reliable and valid measurement tool.

KEYWORDS

Accountant Stereotype, Scale Adaptation, Validity, Reliability

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
26.10.2022	30.04.2023
Atf	Yıldız, A. ve Ay, M. (2023). Muhasebeci Stereotipleri Ölçeğinin Türk Dil ve Kültürüne Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 26 (1), 228-240.

* Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Seydişehir Meslek Yüksekokulu, abduhyildiz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5456-1722

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, may@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4489-8946

GİRİŞ

Stereotip terimi ilk defa 1922 yılında Walter Lippmann tarafından, bireylerin diğer gruplardaki insanlar hakkında "akıllarındaki resmi" tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Stereotip insanların daha sonra kullanmak için olayları nasıl kategorilere ayırdığı ve bu olaylar hakkındaki verileri nasıl sakladığı ile ilgilidir. Stereotip bireyler tarafından oluşturulan "resimler" olsada, "insan gruplarını ortak bir şekilde etkilediklerinden" ve fikir birliği ile paylaşıldıklarından dolayı sonuçları daha önemlidir (Stangor & Schaller, 1996, p.4). Stereotipler düşünce ve hissetme şekillerimizden doğar ve korunurlar. Ayrıca, grup üyeleriyle sonraki karşılaşmalarda etkileşimleri ve ilişkileri de etkilerler.

Hamilton ve Trolie tarafından yapılan daha detaylı stereotip tanımı bunların; sosyal bir insan grubuyla ilgili algılanan bilgi, inanç ve beklentileri içeren bilişsel yapılar olduğunu öne sürmektedir. Mackie, Hamilton, Susskind, ve Rosselli (1996) bir stereotipin dört temel özelliği olduğunu öne sürmektedir. Bu özelliklerden ilki, stereotipin, bireylerin kafasında bulunan bilişsel bir yapı olmasıdır. İkincisi, "bilgi, inanç ve beklentiler" terimleri, özelliklerle sınırlı olmayan, aksine grubun tutumlarını, rollerini ve davranışlarını da içeren kapsayıcı terimlerdir. Üçüncüsü, bahsedilen özellikleri paylaşan iki veya daha fazla kişiden oluşan, yalnızca tanımlanabilir grup özellikleri sayısı ile sınırlanan gruplar ile ilişkilidir. Dördüncü özellik, hafızadaki stereotipi aktive eden zihinsel uyarıcıdır ve stereotiplerin oluşumunu ve işleyişini anlamada anahtar rol oynar.

Günümüzde stereotipler ve ilgili konularda (esas olarak önyargı ve ayrımcılık) özellikle cinsiyet ve etnik konularla ilgili çalışmaların sayısı önemli ölçüde artmıştır. Stereotipler, sosyal psikolojideki hemen hemen tüm önemli araştırma konuları ile olan bağlantıları nedeniyle sosyal bilimciler arasında yeniden bir araya gelme sırasında en popüler tartışma temalarından biri haline gelmiştir (James, D. Y. E. R., Vedlitz, A., & Worchel, 1989; Azevedo, 2010).

Muhasebecilerin halkın kafasındaki imajlarını incelemek, insanların muhasebecilere ilişkin stereotiplerini farklı perspektiflere dayanarak açıklamak için birçok çalışma yapılmıştır. Muhasebecinin stereotipi, dergi editörlerinin, muhasebecilerin, akademisyenlerin ve diğerlerinin ilgilerini çekmektedir. Dimnik ve Felton (2006), muhasebecilerin son yıllarda en çok kamu imajı ile ilgilendiklerini göstermektedir. Mesleğe ilişkin olarak, algılanan stereotipler, muhasebecilerin çalışmalarının, esasen hesaplamalar ve vergilerle bağlantılı, tekrarlayıcı ve sıkıcı faaliyetler içerdiğini göstermektedir. Muhasebe stereotipindeki bu "kötü adam" unsuru, 2000 yılında finansal skandalların ardından (örneğin, Enron) yükselmiştir.

Mesleki stereotipinin önemi, davranış çalışmalarında vurgulanarak bireylerin meslek kararlarının temelini oluşturduğu öne sürülmektedir (Holland, 1973). Hamilton (1981), karmaşık verileri işlemedeki sınırlı kapasitemizin sonuçları olduğunu ve sonuç olarak da bireylerin çeşitliliğine dair bilgilerin bastırılmasına yol açtığı için stereotipinin geçerliliğini sorgular. Stereotipi kullanmanın sonucu, kendini gerçekleştirmesidir (Friedman & Lyne, 2001). Sonuç olarak gerekli becerileri ve yetenekleri olmayan kişiler, muhasebe mesleğini tercih edebilir. Muhasebe veya muhasebeci algısı üzerine yayınlanan elli yedi makale, algıyı stereotipi olarak tanımlamıştır. Bu makalelerin kırk sekizi, detay sağlamadan stereotipi terimini kullanmıştır. Kalan dokuz makale ise stereotipi tanımını sunmuştur. Bu makalelerden dördü, neden ve nasıl oluştuğunu açıklamıştır. Stereotipi doğruluğu konusunda tartışmalar olsa da yakın zamanda yapılan çalışmalar muhasebe veya muhasebeci stereotipinin doğruluğunu detaylı bir şekilde araştırmamıştır. Sadece birkaç çalışma bir adım ileriye giderek stereotipi değiştirme yöntemlerini önermektedir. Muhasebe stereotipisi açısından tüm bu yönleri ele alan sistematik veya kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

İnsanların muhasebe ve muhasebecilere karşı olan algılarını açıklayan birçok literatür çalışması bulunmaktadır ve bu stereotipi algıların doğru olmadığı öne sürülmektedir. Ayrıca algıları değiştirme girişimleri de başarısız gibi görünmektedir. Başarısızlığın olası nedenlerinden biri, algıların neden ve nasıl oluştuğuna dair çalışmaların yetersizliğidir. Bu iki sorunun cevaplanması, algıları değiştirmenin neden zor olduğunu anlamaya ve algıların başarılı bir şekilde değiştirilmesi için gerekli mekanizmaların belirlenmesine yardımcı olabilir.

Popüler muhasebe algılarına ilişkin literatür, iki ana muhasebe stereotipini tanımlar (Carnegie & Napier, 2010). Bunlardan ilki "geleneksel muhasebeci" veya stereotipidir. Bu stereotipinin olumlu yönleri, "...dürüst ve güvenilir, para konusunda dikkatli, özenli, güvenilir, kibar ve iyi sözlü" olmalarıdır. (Carnegie & Napier, 2010, s364).

Bununla birlikte, olumsuz yönden, "geleneksel muhasebeciler" donuk, sıkıcı, paraya aşırı derecede odaklanmış, bilgiç ve perişandır. 1960'ların sonlarından bu yana, profesyonel muhasebe kuruluşları ve muhasebe firmaları, "...en iyi ve en parlak öğrencileri işe almak" (Smith & Briggs, 1999, s28), için "geleneksel muhasebeci" stereotipini değiştirmeye çalıştılar (Albrecht, W. S., & Sack, 2000 (Albrecht, W. S., & Sack, 2000) ; Dimnik & Felton, 2006).

İkinci büyük muhasebe stereotipi, “işletme uzmanı” (Carnegie & Napier 2010) ve “renkli muhasebeci” (Jeacle, 2008) olarak anılmıştır. Bu stereotipi, muhasebe mesleği tarafından “geleneksel muhasebecinin” olumsuz yönlerine karşı koymak için kullanılmıştır. Bu bağlamda, “iş profesyoneli”, “...yönetici ve hatta girişimcinin özelliklerine... itici, proaktif varlıktır” (Hopwood, 1994, s. 229). Bununla birlikte, muhasebecilerin “iş profesyonelleri” olarak modern stereotipi, kendi sahtekârlık ve saygınlık eksikliği damgasını taşır (Jeacle, 2008, s.1318). Enron gibi büyük kurumsal çöktürlere dahil olan muhasebeciler, muhasebe mesleğinin “işletme profesyoneli” stereotipi olumlu bir şekilde yansıtma girişimlerini engellemiştir (Carnegie & Napier 2010).

Önemli sayıda araştırma, muhasebenin ve muhasebecilerin öğrenciler ve diğerleri arasında olumsuz bir imaja sahip olduğuna dair kanıt sağlar. Bougen (1994), “muhasebeci” ifadesinin tipik bir stereotipi olarak “çenesiz, gözlüklü, sinirli ve itici” imajını çağrıştırdığını ileri sürer. Zeff (1989), öğrencilerin muhasebeyi, kurala dayalı bir eğitim deneyimiyle sonuçlanan ezberlenecek kurallar koleksiyonlarından oluşan derslerle karakterize edildiğini keşfeder. Albrecht ve Sack (2000), muhasebe bölümünü seçen öğrenci sayısındaki düşüşün, muhasebecilerin ve onların çalışmalarının olumsuz stereotipinden kaynaklandığını öne sürmektedir.

Sonuç olarak muhasebecilere karşı oluşan olumsuz algının aşırı genelleştirme olduğu bulunmuştur. Bu da muhasebecilerin skor tutma aktivitesi algısından ve muhasebecilerin mevcut görevlerinin yansıtılmamasından elde edilmiştir. Muhasebe ve muhasebecilere karşı yaygın olan olumsuz stereotipilerin uzun dönemli çıkarımları belirlenmiştir. Bu olumsuz stereotipilerin sunduğu çıkarımlardan biri, muhasebe mesleğinin muhasebe için gerekli beceri ve yetenekten yoksun kişilere çekerek olumsuz algının kendini gerçekleştirmesine neden olacaktır.

Muhasebe ve muhasebecilerin stereotiplerine ilişkin araştırmalar yapılmıştır, ancak boşluklar vardır. Yabancı dergilerde araştırmacılar, muhasebe ve muhasebecilere yönelik stereotiplere ve bu stereotipilerin doğruluğunu onaylamak için çok fazla araştırma yapılmış olsada, Türkçeye uyarlanmış bir ölçek yoktur.

Bu doğrultuda yürütülen bu çalışmayla, Saemann ve Crooker (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileri arasında muhasebe mesleğinin algılarını ölçmek için geliştirilen ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmasıyla elde edilen ölçek aracılığıyla, muhasebeci ve muhasebe stereotiplerini anlamamıza ve muhasebe ve muhasebecilere yönelik algılarını ve bu algıların doğruluğunu anlamamıza yardımcı olabilir.

1. AMAÇ

Bu çalışmayla (Pettigrew, 1986) Saemann ve Crooker (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileri arasında muhasebe mesleğinin algılarını ölçmek için geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak Türk kültürüne uyarlanması ve öğrencilerin algılarıyla muhasebeci stereotiplerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma grubunu toplumun küçük bir kısmını temsil eden Konya ilinde Muhasebe dersi alan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda toplumun diğer kesimlerinde muhasebeci stereotipleri algıları belirlenebilecektir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nicel araştırma yaklaşımlarımdan tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi geçmişten ve halen var olmaya devam eden bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama, bir örnekleme çerçevesinden örneklenen öğelerin bir anket için uygun olup olmadıklarını belirlemek için değerlendirildiği süreçtir. İdeal olarak, örnekleme çerçevesinin tüm üyeleri uygun olacaktır, ancak uygunluk bilgileri genellikle çerçevenin oluşturulmasından önce mevcut değildir. Bu durumda, örnekleme çerçevesi, çerçevenin alt bölümlerine ayrılarak yalnızca uygun örnek üyeleri içerecek şekilde daraltılmalıdır.(Karasar, 2000, s:79). Potansiyel katılımcıların taranması, bir araştırma çalışmasına başarılı bir şekilde dahil edilmek için esastır. Bu, araştırma ekibinin bireyin çalışma için uygun bir aday olup olmayacağını belirleme sürecidir(McMillan ve Schumacher, 2006, s: 26).

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin farklı programlarında öğrenim gören daha önce muhasebe dersi almış ve gönüllülük esasına göre toplam 441 öğrenci öğrenci belirlenmiştir. Bu öğrencilerin üniversite ve bölümlere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir. Ankete katılan öğrenciler seçilirken daha önce muhasebe dersleri almış olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 1 Çalışma Grubunun Üniversite ve Bölümlere Göre Dağılımı

Üniversite/Fakülte	Bölüm	n
Selçuk Üniversitesi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetim	53
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	İşletme	220
	Uluslararası Ticaret ve Finansman	113
	İktisat	55
Toplam		441

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, 238'inin (% 54) kadın, 203'ünün (% 46'sının) erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (% 49,9, n = 220) işletme mezunudur. Ayrıca katılımcıların 282'sinin (% 63,9) çevresinde muhasebe alanında çalışan birileri vardır. Bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	238	54,0
	Erkek	203	46,0
	İktisat	55	12,5
Bölüm	İşletme	220	49,9
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetim	53	12,0
	Uluslararası Ticaret ve Finansman	113	25,6
	Aile	57	12,9
Muhasebeci Tanıdık	Akaraba	108	24,5
	Arkadaş	76	17,2
	Diğer	41	9,3
	Yok	159	36,1

2.2. Türk Kültürüne Uyarlama Çalışmaları Geçerlilik

Ölçeklerin uyarlanması, yüksek metodolojik titizlik gerektiren karmaşık bir süreçtir. Literatürde ölçek uyarlama adımları hakkında bir fikir birliği yoktur. Uyarlanan ölçeğin doğrulanmasına ilişkin en önemli hususlar; açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi gibi istatistiksel prosedürlerle değerlendirilebilecek, aracın faktöriyel yapısına ilişkin bazı yönleri tartışılacaktır. Yazarlar farklı kültürlerde psikolojik araçların doğrulanması için bazı yönergeler sağlanmaktadır.

Bir ölçeğin veya başka bir ölçme aracının uyarlanmış formunun karşılaması gereken özellikler iki başlık altında toplanabilir. Öncelikle uyarlanmış olsun veya olmasın tüm ölçümlerin geçerlik, güvenilirlik, yasal açıdan uygunluk ile maliyet uygunluğu (kullanışlılık) şeklinde sıralanan temel standartları karşılaması gerekir. İkinci olarak, ölçme aracının uyarlanmış formu kaynak dil ile eşdeğer olmalıdır. Eşdeğerliğin sağlanması sadece anlamsal ve kavramsal açıdan kabul edilebilir düzeyde denk olan formlar oluşturulmasından ibaret değildir. Bunun yanında ölçme aracının uygulanmasına ilişkin işlemlerde de normatif denklik eksikliğinden kaynaklanabilecek problemlerin minimum düzeye indirilmesi gerekir.

Türk kültürüne uyarlama çalışmalarında öncelikle dil uyarlaması çalışması yapılmıştır. Uyarlama süreci mutlaka belli bir plan dâhilinde, sistematik olarak yapılmalıdır. Bu süreçte ilk olarak ölçeğin çeviri çalışması yapılmıştır. Anket çevirisinin amacı, kelimenin tam anlamıyla bir çeviri elde etmek değil, orijinal anketteki içeriğin özünü ve fikrini korumaktır. Bu hem bir çeviriyi hem de bir dilden diğerine ve bir kültürden diğerine kültürler arası bir uyarlamayı gerektirir. Çevrilmiş anketin yanlış anlaşılması ve hedef grubun anketin içeriğini alakalı bulup bulmadığı kontrol edilmelidir.

Çeviri süreci başlamadan önce, orijinal ankette İngiltere de sosyal psikoloji alanında doktorasını yapmış kişilerin görüşleri alınmış ve ardından anket revize edilmiştir. Çeviri sürecinde büyük ölçüde literatürde belirtilen yönergeleri takip edilmiştir.

Guthery ve Lowe (1992), tarafından en temel şekliyle, anket çeviri ve uyarlama çalışmaları için beş aşamayı içerdiği tekrarlı bir süreç kullanılmışlardır. Bunlar aşağıdaki sıralamayı takip etmektedir.

- Çeviri; İki dilli bir araştırmacı kaynak dilde hazırlanmış ölçeği hedef dile çevirir.

- Çevirilerin karşılaştırılması; çevirmenler tercümelerinin hedef dilde en uygun ifadeyi kullanıp kullanmadığını veya orijinal formunu güvenilir bir şekilde yansıtmasına sağlayacak ifadeler kullanıp kullanılmadığına bakılır (Geisinger, 1994, s.306).
- Geri çeviri; taslak ölçeği yeniden kaynak dildeki ölçek ifadelerini bilmeyen ikinci bir iki dilli bir araştırmacı, hedef dile çevrilmiş taslak ölçeği yeniden kaynak dile çevirir.
- Geri çevirinin karşılaştırılması; ölçeğin orijinal formu ile geri çevrilmiş kaynak dil formu karşılaştırılır. Orijinal formdaki ifadeler ile geri çeviri sonucunda elde edilen formdaki ifadeler arasında önemli farklılıklar varsa, tutarsızlıkları ortadan kaldırmak için hedef dilde düşünülen değişiklikleri içeren başka bir taslak ölçek hazırlanır. Orijinal form ile geri çevrilen formdaki ifadeler aynı olana veya sadece küçük farklılıklar içerene kadar işlem tekrarlanır.
- Uzmanlar ile değerlendirme; alanında uzmanlardan oluşan akademisyenlerin çevrilen dile uygunluğu konusunda görüşlerine başvurulur.

2.3. Dil Uyarlaması ve Uzman Görüşleri

Saemann ve Crooker (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileri arasında muhasebe mesleğinin algılarını ölçmek için geliştirilen Muhasebeci Stereotipileri Ölçeğinin orijinali ilk aşama olarak, İngilizce ve Türkçe diline hakim Eğitim Fakültesi İngilizce bölümü akademisyenleri ile Türk Dili ve Edebiyatı bölümü akademisyenleri ve sosyal psikoloji ve muhasebe alanında çalışan akademisyenler tarafından birbirinden bağımsız olacak şekilde Türkçeye çevrilmiştir.

Ayrı ayrı akademisyenler tarafından yapılan çeviriler neticesinde, ortaya çıkabilecek bazı farklılıklar için 5 farklı alan uzmanlardan tekrar görüş alınıp, anlaşılabilirlik ve kültürel uygunluk kriterleriyle ilgili gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu aşamadan sonra dilimize çevrilen ölçeği, üç akademisyen tarafından Türkçeden tekrar özgün (kaynak) dile çevrilmiştir. Daha sonra, bu ölçek özgün ölçek ile karşılaştırılmış ve birbirleri ile olan tutarlılıkları incelenmiştir.

Son aşamada 3 uzman görüşüne sunulmuştur. Ölçekte yer alan yargı ifadelerinin, anlamsal (kelimelerin anlamları), açılardan geçerliliğine bakılmış ve bu amaçla hazırlanan uzman değerlendirme formu yardımıyla değerlendirme yapılması istenmiştir. Bu aşamada ölçeğin, hazırlanan uzman değerlendirme formları vasıtasıyla alanlarında uzman kişiler tarafından değerlendirilmesi sağlanmıştır. Söz konusu değerlendirme sürecinde, uzmanlar tarafından belirtilen görüşlerin nitel yargılardan, istatistiksel ve nicel bir sürece dönüştürülebilmesi amacıyla kapsam geçerlik oranları hesaplanmıştır (McGartland vd.,2003; Yurdugül, 2005)

Kapsam geçerliliği, bir aracın ölçülen yapı için uygun bir madde örneğine sahip olma derecesidir ve ölçek geliştirmede önemli bir prosedürdür. Kapsam geçerliği, bir ölçeğin ilgilenilen alanı ne kadar iyi örnekleyebildiğini ifade eder. Nunnally (1978)'in belirttiği gibi, "bazı ölçme araçları için geçerlilik öncelikle belirli içeriğin örnekleme yeteneğine bağlıdır" Kapsam geçerlilik indeksi (CVI), nicel değerlendirmede en yaygın kullanılır ve maddenin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek için geliştirilmiştir (Haynes, Richard ve Kubany, 1995).

Bu amaçla hazırlan uzman değerlendirme formunda, ölçekte bulunan her bir soru için, "Çeviri tam karşılıyor", "Çeviri kısmen karşılıyor", "Çeviri karşılamıyor", şeklinde üçlü bir ölçek oluşturulmuştur. Uzmanlara isterlerse maddeler üzerinde de düzeltme yapabilecekleri belirtilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda uzmanlardan alınan uzman değerlendirme formlarında gerekli düzenlemeler yapılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Uzman Değerlendirme Formu Formu 3 noktalı Likert tipi bir form olduğundan, her bir ögenin ortalamasının alabileceği maksimum değer 3'ür. 10 uzmanın görüşlerinin alındığı Uzman Değerlendirme Formundan elde edilen verileri değerlendirirken, 1.50 ve üzeri madde ortalama puanına sahip maddeler çeviri değişikliği olmadan ölçeğe dahil edilmiştir. Ortalama puanı 1.50'in altında olan maddeler, uzmanların görüşleri doğrultusunda düzeltilmiştir. Tablo 2'te UDF'dan elde edilen her bir maddenin ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 2 Anket Maddelerinin İngilizce-Türkçe Çevirilerinin Uyum Dereceleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Madde	Ortalama	Standart Sapma
1	2.67	0.02	19	2.67	0.02
2	2.63	0.13	20	2.83	0.15
3	2.67	0.02	21	2.92	0.23
4	2.55	0.44	22	2.94	0.06
5	2.83	0.15	23	2.67	0.36

6	2.83	0.15	24	2.82	0.27
7	2.67	0.52	25	2.75	0.06
8	2.83	0.15	26	2.83	0.15
9	2.75	0.06	27	2.55	0.44
10	2.88	0.15	28	2.92	0.23
11	2.70	0.19	29	2.83	0.15
12	2.43	0.36	30	2.67	0.02
13	2.92	0.23	31	2.58	0.11
14	2.58	0.11	32	2.93	0.15
15	2.67	0.02	33	2.81	0.16
16	2.85	0.31	34	2.80	0.19
17	2.91	0.18	35	2.79	0.21
18	2.87	0.17	36	2.84	0.22

Tablo 2 incelendiğinde hiçbir maddenin madde ortalama puanının 1.50'un altında olmadığı, madde ortalama değerlerinin 2.43 ile 2.94 arasında değerler aldığı görülmektedir. Bu nedenle ankette yer alan maddeler üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

2.4. Ölçeğin Yapı Geçerliliği ve Güvenilirliği

Geçerlik, ölçümlerin sistematik yanlışlıklardan arınlık derecesidir. Yapı geçerliliği, gözlenebilir bir ölçümün gözlemleyen örtük değişkeni veya bu ölçümün temsil ettiği düşünülen yapıyı ne kadar iyi yansıtılabildiğiyle alakalıdır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi veri setine uygulanmadan önce veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett testiyle araştırılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi, verilerinizin Faktör Analizi için ne kadar uygun olduğunun bir ölçüsüdür. Test, modeldeki her bir değişken için ve tüm model için örnekleme yeterliliğini ölçer (Sharma, 1996). Bartlett'in varyansların homojenliği testi, tüm örnekler için varyansların eşit olduğunu test etmek için kullanılır (Çapri, 2006). Veri setine faktör analizi uygulanabilmesi için minimum KMO değerinin 0.60'nın üstünde olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması önerilmektedir (Pallant, 2001; Tabachnick ve Fidell, 2007). Ölçeğin faktör yapısı temel bileşenler analiziyle ve Varimax eksen döndürmesi yöntemi kullanılarak incelenmiş ve Kaiser Meyer Olkin değeri .89 ve Bartlett testinin sonucu 706.066 bulunmuştur ($p < .05$).

Ölçeğin faktör yapısı ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla, ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla AFA ve DFA analizleri yapılmıştır. Bir ölçü yapıyı ele alırsa, boyutlar veya iç yapı da her iki kültürde aynı olmalıdır. Durumun gerçekte böyle olup olmadığının belirlenmesinde açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanışlıdır. Açımlayıcı faktör analizi genellikle yeni bir ölçek geliştirilirken kullanılır, doğrulayıcı faktör analizi ise bilinen bir faktöriyel yapısı olan mevcut bir aracın çevrilmesinde kullanılır.

Açımlayıcı Faktör Analizi; kavramsal eşdeğerliliğin test edilmesi için açımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılması, kaynak ve hedef kültürlerdeki karşılaştırılabilir örneklemelerin yanıtlarının faktöriyel yapılarının karşılaştırılmasını gerektirir. Halbuki iki açımlayıcı faktör analizinin sonuçlarını karşılaştırmak için belirlenmiş kurallar veya istatistiksel testler bulunmamaktadır. Bu nedenle, ölçeklerin eşdeğer olup olmadığı araştırmacının kararıdır. Ancak Irvin ve Carroll (1980), bu kararı yönlendirecek bazı kriterler önermişlerdir.

Irvin ve Carroll'un koşulları sağlanmadığında, yaygın uygulama düşük veya uygun olmayan faktör yüküne sahip maddelerin çıkarılmasıdır. Ancak bu dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Araştırmacılar sorunun, yapılarını kavramsal eşdeğerliliğinin sağlanmasından değil; maddedeki anlamsal bir bozukluktan kaynaklandığına emin olmalıdır. Ayrıca araştırmacıların örneklem büyüklüklerinin yeterli olup olmadığını, dikkatli bir şekilde kontrol etmeleri gerekir. Böylece yapının bütün yönleri, ölçeğin hedef dildeki versiyonundan temsil edilmiş olur.

Ölçeğin faktör yapısı temel bileşenler analiziyle ve Varimax eksen döndürmesi yöntemi kullanılarak incelenmiş ve Kaiser Meyer Olkin değeri .89 bulunmuştur. Analiz sonucunda özdeğeri birden büyük olan ve varyansın % 61.10'unu açıklayan 4 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ancak 6 maddenin faktör yüklerinin .32 değerinin altında olduğu görülmüştür. Bu maddeler çıkarılarak faktör analizi yinelenmiştir. Elde edilen sonuçlar varyansın % 62,63'ünü açıklayan ve .69 ile .87 arasında değişen faktör yüklerine sahip 4 faktörlü bir yapı elde edildiğini göstermektedir.

Elde edilen bu faktörler Esnek, Titiz, Eğlenceli, Dışa dönük olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı Esnek için .93, Titiz için .93, Eğlenceli için .87, Dışa dönük içinse .85 olarak

hesaplanmıştır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri, elde edilen yapıların özdeğerleri ve açıkladığı varyans değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Ayrıca ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri çoklu korelasyon katsayısı ve madde silindiğinde elde edilecek Cronbach alfa değerleri de Tablo 4'te sunulmuştur. Elde edilen değerler ölçek maddelerinin hepsinin uygun aralıkta olduğunu göstermektedir.

Tablo 3 Muhasebeci Stereotipleri Ölçeği'nin Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	F1	F2	F3	F4	h ²
Yaratıcı çözümler üretir.	.815				.670
Farklı görüşlere açıktır.	.770				.600
Yeni fikirlere açıktır.	.767				.590
Yenilikçidir.	.757				.579
Değişkendir	.756				.575
Esnektir	.751				.573
Yeni çözümler üretir	.750				.564
Soyut kavramlardan hoşlanır	.746				.564
İçinde çeşitlilik olan işleri sever	.745				.558
Etkililiğe önem verir	.725				.528
Hayalleri ile hareket eder.	.721				.526
Hareketleri tahmin edilemeyen	.716				.521
Değişen koşullara uyum sağlayabilir.	.693				.503
Toplumla uyumludur.		.847			.728
İşin yapılış şekline odaklanır		.840			.736
Dinamiktir, coşkuludur.		.832			.701
Gerçeklere göre hareket eder.		.822			.683
Sayısal yetenekleri baskındır.		.798			.642
Pratiktir.		.790			.654
Ayrıntılara odaklanır		.747			.567
Titizdir.		.740			.549
Planlı hareket eder.		.702			.524
Eğlencelidir			.858		.744
Saygındır			.855		.743
İlgi çekicidir.			.821		.680
Heyecanlıdır			.819		.678
Toplum yararına çalışır				.868	.775
İnsan odaklıdır				.843	.727
Başkalarıyla etkileşim içinde olmayı sever				.793	.654
Dışa dönüktür.				.789	.652
Açıklanan Varyans	24.63	20.46	9.65	7.89	
Özdeğer	7.39	6.14	2.89	2.37	
Cronbach Alfa	.93	.93	.87	.85	

Tablo 4. Muhasebeci Stereotipleri Ölçeği'nin Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon Değerleri, Çoklu Korelasyon Katsayısı ve Madde Silindiğinde Elde Edilecek Cronbach Alfa Değerleri

Maddeler	Madde Toplam Korelasyon Değerleri,	Çoklu Korelasyon Katsayısı	Madde Silindiğinde Elde Edilecek Cronbach Alfa Değerleri
Yaratıcı çözümler üretir.	.770	.658	.925
Yeni fikirlere açıktır.	.718	.574	.927
Farklı görüşlere açıktır	.722	.551	.927
Yenilikçidir.	.700	.558	.928
Değişkendir	.700	.544	.928
Esnektir	.700	.584	.928
Yeni çözümler üretir	.699	.542	.928
Soyut kavramlardan hoşlanır	.695	.509	.928
İçinde çeşitlilik olan işleri sever	.687	.545	.928
Etkililiğe önem verir	.671	.474	.929
Değişen koşullara uyum sağlayabilir	.636	.443	.930
Hareketleri tahmin edilemeyen	.666	.512	.929
Hayalleri ile hareket eder.	.669	.547	.929
Toplumla uyumludur.	.804	.701	.918
Dinamiktir, coşkuludur	.788	.655	.919
İşin yapılış şekline odaklanır	.808	.694	.918
Gerçeklere göre hareket eder.	.764	.611	.920
Sayısal yetenekleri baskındır	.740	.584	.922
Pratikdir.	.750	.579	.921
Ayrıntılara odaklanır	.685	.560	.925
Titizdir.	.667	.537	.926
Planlı hareket eder.	.664	.539	.926
Saygındır	.746	.583	.821
Eğlencelidir	.737	.573	.825
Heyecanlıdır	.704	.499	.838
İlgi çekicidir.	.696	.490	.843
Başkalarıyla etkileşim içinde olmayı sever	.660	.443	.827
İnsan odaklıdır	.717	.524	.802
Toplum yararına çalışır.	.750	.565	.788
Dışa dönüktür.	.650	.435	.831

Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA); kültürler arasında bahsi geçen ölçek parametrelerinin eş değerlerinin test edilmesinde kullanılan yöntemlerden en çok tercih edilenidir. Bu nedenle, doğrulamalı faktör analizinin amacı, verilerin varsayımsal bir ölçüm modeline uyup uymadığını test etmektir. Bu analiz yaygın olarak sosyal araştırmalarında kullanılır (Kline, 2010). Bir ölçeğin iki versiyonu faktöriyel yapıda genel olarak benzerlik gösteriyorsa ya da farklılıklar kuramsal veya mantıksal olarak savunulabiliyorsa, ölçeğin iki versiyonunun kavramsal olarak eşdeğer olduğu düşünülür. Genellikle bu bir açıklayıcı veya doğrulamalı faktör analizinde aynı sayıda faktörün (boyutun) elde edildiği ve aynı maddelerin aynı faktöre yüklendiği anlamına gelir (Preedy, V. R., & Watson, 2009). DFA ilk olarak Jöreskog (1969) tarafından geliştirilmiştir ve yapı geçerliliğini analiz etmek için eski yöntemlerin üzerine inşa edilmiştir. (Campbell & Fiske, 1959).

Bir öleceğim faktöriyel yapısı bir kültürde belirlendiyse, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) aynı faktöriyel yapının ölçeğin uyarlanan bir versiyonunda bulunup bulunmadığının belirlenmesinde kullanılabilir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile yeniden sınanmıştır. Bu çalışmada yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizde, en aygın olarak kullanılan model uyum indekslerinden şunlardır: Ki-kare istatistikleri (χ^2), İyilik Uyum indeksi (GFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI), Turker-Lewis indeksi (TLI). Ayrıca, model uyum göstergesi olarak ki-kare'nin (χ^2) serbestlik derecesine (df) bölünmesi ile elde edilen değer (χ^2/df) kullanılmıştır.

GFI (The goodness of fit index) Uyum İyiliği İndeksi; varsayılan model ile gözlemlenen kovaryans matrisi arasındaki uyumun bir ölçüsüdür. NFI (Normed Fit Index) Normlaştırılmış Uyum İndeksi; Bentler-Bonett NFI olarak da adlandırılır. 1'in mükemmel bir uyum olduğu 0 ile 1 arasında değişir. TLI (Turker-Lewis Index) lineer ortalama ve kovaryans yapısında yaygın olarak kullanılan sayısız artımlı uyum indekslerinden biridir. CFI (Comperative Fit Index) Karşılaştırmalı Uyum İndeksi; karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), model uyumunun ki-kare testinde bulunan örneklem büyüklüğü ve uyum indeksi problemleri düzenler. Ayrıca veriler ve varsayımsal model arasındaki uyumsuzluğu inceler. RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü; Hedefin, popülasyonun tam bir uyumdan ziyade modele yaklaşık veya yakın bir uyum sağlaması olduğu, genellikle büyük popülasyonlar için pratik olmayan istatistiksel modeller için uygunluk iyiliği ölçüsüdür (Kaplan DW, 2000).

Uyum indekslerinin değerlendirilmesinde takip eden ölçütler dikkate alınmıştır: χ^2/df oranının 3'ün altında olması (Tabachnick, B. G. & Fidell, 2007) ve GFI değerinin 0.90'dan büyük oluşu mükemmel uyumu gösterir (Sümer, 2000; Güngör, 2016). RMSEA değerinin %90 güven aralığında alabileceği değer .05 ve daha küçük olması mükemmel uyumu gösterir. Ayrıca CFI .95 üzerinde olması mükemmel uyuma, ve NFI değerlerinin .90'ın üzerinde olması iyi uyuma işarettir (Sümer, 2000).

Sonuçlar verinin modelle iyi düzeyde uyum sağladığını göstermektedir (Kuzucu, 2008), $\chi^2(395, N = 414) = 706.066$, $p < .05$, ($\chi^2/df = 1.79$, GFI = .90, NFI = .91, TLI = .96, CFI = .96 ve RMSEA = .04. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde gizil değişkenlerden gösterge değişkenlere giden tek yönlü oklara ait faktör yüklerinin de .66 ile .84 arasında değiştiği görülmektedir. (Tablo 5).

Tablo 5. Muhasebeci Stereotipleri Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	B	S.H.	C.R.	β
Yaratıcı çözümler üretir.	1,000			,770***
Farklı görüşlere açıktır.	,991	,060	16,580	,752***
Yeni fikirlere açıktır.	,862	,053	16,424	,743***
Soyut kavramlardan hoşlanır	,945	,058	16,247	,736***
Değişkendir	,920	,058	15,979	,726***
İçinde çeşitlilik olan işleri sever	,977	,052	18,620	,698***
Yeni çözümler üretir	,972	,061	16,058	,732***
Yenilikçidir.	,945	,060	15,739	,716***
Esnektir	,903	,057	15,761	,717***
Etkililiğe önem verir	,899	,060	15,028	,688***
Hayalleri ile hareket eder.	,931	,065	14,264	,658
Değişen koşullara uyum sağlayabilir	,874	,058	15,148	,693***
Hareketleri tahmin edilemeyen	,909	,061	14,809	,680***
Toplumla uyumludur.	1,000			,831***
İşin yapılış şekline odaklanır	1,050	,048	21,873	,853***
Dinamiktir, coşkuludur.	1,045	,051	20,629	,822***
Gerçeklere göre hareket eder.	,992	,050	19,861	,801
Sayısal yetenekleri baskındır.	1,010	,053	19,199	,783***
Ayrıntılara odaklanır	,770	,051	15,056	,781***
Titizdir.	,923	,048	19,124	,683***
Pratikdir.	,818	,043	18,972	,679***

Maddeler	B	S.H.	C.R.	β
Planlı hareket eder.	,764	,048	15,749	,656***
İlgi çekicidir.	1,000			,725***
Saygındır	1,213	,080	15,157	,793***
Eğlencelidir	1,245	,079	15,737	,837***
Heyecanlıdır	1,072	,078	13,821	,715***
Toplum yararına çalışır	1,000			,837***
Dışa dönüktür.	,975	,052	18,792	,825***
Başkalarıyla etkileşim içinde olmayı sever	,887	,052	16,902	,752***
İnsan odaklıdır	,940	,056	16,675	,743***

Güvenirlilik, bir yapıya ilişkin ölçümün tesadüfi hatalardan arınıklık derecesini ifade eder ve bir yapının kendisi ile korelasyonu olarak düşünülebilir (S. Büyüköztürk, 2009). Bir testin ölçümlerinin aynı koşullar altında aynı konunun tekrarlanan testleri üzerinde tutarlı kalma derecesidir. Bir deney, aynı ölçümün tutarlı sonuçlarını veriyorsa güvenilirdir. Tekrarlanan ölçümlerin farklı sonuçlar vermesi güvenilir değildir. Ölçümde rastgele hata olmaması olarak da yorumlanabilir (Revelle & Condon, 2019).

Ölçeğin güvenirliliğini tespit etmek için Cronbach's alpha iç tutarlılık katsayısı, değerlerine bakılmıştır. Muhasebeci Stereotipleri Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Esnek için .93, Titiz için .93, Eğlenceli için .87, Dışa dönük içinse .85 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir ve ölçekteki her maddenin ölçeğin bütünü ile uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmayla (Pettigrew, 1986) Saemann ve Crooker (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileri arasında muhasebe mesleğinin algılarını ölçmek için geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenirlilik çalışmaları yapılarak Türk kültürüne uyarlanması ve Öğrencilerin algılarıyla muhasebeci stereotiplerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması çalışmasının ilk aşamasında ölçek İngilizce ve Türkçe diline hakim Eğitim Fakültesi İngilizce bölümü akademisyenleri ile sosyal psikoloji ve muhasebe alanında çalışan akademisyenler tarafından tekrar Türkçeye çevrilmiştir. Tekrar akademisyenler tarafından yapılan çeviriler neticesinde, ortaya çıkabilecek bazı farklılıklar için uzmanlardan tekrar görüş alınıp ve gerekli düzenlemeler yapılarak çeviri işlemi tamamlanmıştır. Bu aşamadan sonra dilimize çevrilen Muhasebeci Stereotipleri ölçeği, üç akademisyen tarafından Türkçeden tekrar özgün (kaynak) dile çevrilmiştir. Her iki dilde bulunan ölçeklerin birbirleri ile olan tutarlılıkları incelenmiştir. Türkçeye çevrilen Muhasebeci Stereotipleri ölçeği, dil kurallara uygunluğunun değerlendirilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla, Türk Dili ve Edebiyatı konusunda uzman bir akademisyen tarafından incelenerek, gerekli görülen düzenlemeler yapılmıştır. Ölçek uyarlama sürecinin ikinci aşamasında ölçekte yer alan yargı ifadelerinin, anlamsal (kelimelerin anlamları), açılardan geçerliliğine bakılmış ve bu amaçla hazırlanan uzman değerlendirme formu yardımıyla değerlendirme yapılması istenmiştir. Bu aşamada ölçeğin, hazırlanan uzman değerlendirme formları vasıtasıyla alanlarında uzman kişiler tarafından değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış ve KMO .82 ve Barlett testi χ^2 değeri ise (395, N=441) 706.066 ($p < .05$) olarak anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca toplam varyansın % 62.63'unu açıklayan, orijinal ölçekteki gibi, dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Orijinal ölçekten farklı olarak faktör maddeleri farklı dağılmışlardır. Ancak dilsel, kültürel ve toplumsal değişkenliklerden dolayı, kaynak ve hedef formda böyle bir farklılığın oluşması beklenen bir durumdur. Bu nedenle faktör adları dağılan maddelere göre yeniden adlandırılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uyum indekslerine bakıldığında GFI = .90, NFI = .91, TLI = .96, CFI = .96 ve RMSEA = .04 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek için yapılan toplam iç tutarlılık katsayısının Esnek alt boyutunun .93, Titiz alt boyutunun .93, Eğlenceli alt boyutunun .87, Dışa dönük alt boyutunun .85, olduğu ve ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğu bulunmuştur. Düzeltmiş madde toplam puan korelasyonları .63 ile .81 arasında değişmektedir.

Muhasebeci Stereotipleri Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Esnek boyutu için $\alpha = .93$, Titiz Boyutu için $\alpha = .93$, Eğlenceli boyutu için $\alpha = .87$, Dışa Dönük boyutu içinse $\alpha = .85$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar benzer bir ölçek aracının kullanıldığı Saemann ve Crooker'ın (1999) çalışması için 0.71 ile 0.81 aralığı, Worthington ve Higgs (2003) çalışması için 0.41 ile 0.84 aralığı, Byrne ve Willis (2005) çalışması için 0.64 ile 0.89 aralığı, Sugahara, Hiramatsu ve Boland (2009) çalışması için 0.73 ile 0.86 aralığı,

Wessels ve Steenkamp (2009) çalışması için, 0.67 ila 0.81 aralığı ve Baxter ve Kavanagh (2012) çalışması için 0.67 ila 0.8 aralığı olarak ilgili yazarlarla tarafından bildirilenlerle olumlu şekilde karşılaştırılır. Bu sonuçlar ölçeğin tüm boyutlarının güvenilir değerler aldığını göstermektedir (Şencan, 2005; Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E., 2007; Durmuş, B., Yurtkoru, E., Çinko, 2013; Yuping Liu, 2003; Büyüköztürk, B., 2017).

Sonuç olarak Muhasebeci Stereotipileri Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması için yapılan AFA ve DFA sonuçlarında ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu belirtebiliriz. Kullanımı kolay, pratik ve kısa sürede uygulanabilen bir ölçek olması avantaj olarak değerlendirilebilir. Ölçeğin uyarlanmasına yönelik sınırlılıkla değerlendirildiğinde; ölçek sadece daha önce muhasebe dersi almış üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde incelenmiştir. Ayrıca ölçeğin araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanması, ölçeğin uyarlanmasına yönelik sınırlılıklar olarak değerlendirilebilir. Ölçeğin daha sonra yapılacak çalışmalarda toplumun diğer kesimleri üzerinde de geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi yerinde olacaktır. Ayrıca bu çalışmada öğrencilerin algılarıyla muhasebeci stereotipileri ortaya çıkarılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda toplumun diğer kesimlerinde muhasebeci stereotipileri algıları belirlenebilir.

Çalışmanın bulgularına dayanarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için öneriler ise; bu çalışmada araştırmacı tarafından uyarlanan ve geliştirilen ölçeğin yüz yüze uygulanması, ölçeği cevaplayan kesimden gelebilecek soruların cevaplandırılması tavsiye edilebilir. Bu şekilde, ölçeği cevaplayan kesimin ölçek maddelerini daha iyi anlaması sağlanmış olacaktır. Ayrıca araştırma kapsamında uyarlanan ve geliştirilen ölçeğin kullanıldığı başka gruplarla yapılan çalışmalarda, toplumda Muhasebeci Stereotipileri Nelerdir? sorusunun cevabı alınmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Albrecht, W. S., & Sack, R. J. (2000). Accounting education: Charting the course through a perilous future. Sarasota, FL: American Accounting Association, 16.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2007). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (5. baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Azevedo, R. F. L. (2010). A percepção pública sobre os contadores: bem ou mal na foto? Universidade de São Paulo. <https://doi.org/10.11606/D.12.2010.tde-28102010-165136>
- Baxter, P., & Kavanagh, M. (2012). Stereotypes Students' Perceptions and Inherent Creativity: Further Australian Evidence. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(5). <https://doi.org/10.14453/aabfj.v6i5.6>
- Bougen, P. D. (1994). Joking apart: The serious side to the accountant stereotype. *Accounting, Organizations and Society*, 19(3), 319–335. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(94\)900396](https://doi.org/10.1016/0361-3682(94)900396)
- Büyüköztürk, S. (2009). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (23. baskı). İstanbul: Pegem Akademi.
- Byrne, M., & Willis, P. (2005). Irish secondary students' perceptions of the work of an accountant and the accounting profession. *Accounting Education*, 14(4), 367–381. <https://doi.org/10.1080/06939280500346003>
- Campbell, D. T., & Fiske, D. W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*, 56(2), 81–105. <https://doi.org/10.1037/h0046016>
- Çapri, B. (2006). Tükenmişlik ölçeğinin Türkçe uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 62–77. <https://doi.org/10.17860/EFD.24817>
- Carnegie, G. D., & Napier, C. J. (2010). Traditional accountants and business professionals: Portraying the accounting profession after Enron. *Accounting, Organizations and Society*, 35(3), 360–376. <https://doi.org/10.1016/J.AOS.2009.09.002>
- Dimnik, T., & Felton, S. (2006). Accountant stereotypes in movies distributed in North America in the twentieth century. *Accounting, Organizations and Society*. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2004.10.001>
- Durmuş, B., Yurtkoru, E., Çinko, M. (2013). Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi (5. baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Friedman, A. L., & Lyne, S. R. (2001). The beancounter stereotype: Towards a general model of stereotype generation. *Critical Perspectives on Accounting*. <https://doi.org/10.1006/cpac.2000.0451>
- Geisinger, K. F. (1994). No Title. Cross-cultural normative assessment: Translation and adaptation issues influencing the normative interpretation of assessment instruments, 6(4), 304–312. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.6.4.304>
- Güngör, D. (2016). Psikolojide ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uyarlanması kılavuzu. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 104–112.
- Guthery, D., & Lowe, B. A. (1992). Translation problems in international marketing research. *Journal of Language for International Business*, 4(1), 1–14.
- Hamilton, D. L. (1981). Cognitive Processes in Stereotyping and Intergroup Behavior (ss. 333-353.).
- Haynes, S. N., Richard, D. C. S., & Kubany, E. S. (1995). Content validity in psychological assessment: A functional approach to concepts and methods. *Psychological Assessment*, 7(3), 238–247. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.7.3.238>
- Holland, J. (1973). Making vocational choices: A theory of careers. *Journal of School Psychology*. [https://doi.org/10.1016/0022-4405\(74\)90056-9](https://doi.org/10.1016/0022-4405(74)90056-9)
- Hopwood, A. G. (1994). Accounting and everyday life: An introduction. *Accounting, Organizations and Society*, 19(3), 299–301. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(94\)90037-X](https://doi.org/10.1016/0361-3682(94)90037-X)
- Irvine, S.H., & Carroll, W. K. (1980). Testing and assessment across cultures: Issues in methodology and theory. (H. C. T. & J. W. Berry, Ed.), *Handbook of cross-cultural psychology* (C. 2). Boston: Allyn & Bacon.
- James, D. Y. E. R., Vedlitz, A., & Worchel, S. (1989). Social distance among racial and ethnic groups in Texas: Some demographic correlates. *Social Science Quarterly*, 70(3), 607.
- Jeacle, I. (2008). Beyond the boring grey: The construction of the colourful accountant. *Critical Perspectives on Accounting*. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2007.02.008>
- Jöreskog, K. G. (1969). A general approach to confirmatory maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 34(2), 183–202. <https://doi.org/10.1007/BF02289343>
- Kaplan DW. (2000). *Structural Equation Modeling: Foundations and Extensions*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Karasar, N. (2000). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler, Terimler (10. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* ((3rd ed). New York: Guilford Press.
- Kuzucu, Y. (2008). Duygusal farkındalık düzeyi ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 51–64.
- Lippmann, W. (1992). *Public Opinion* (1st Editio). Routledge.
- Mackie, D. M., Hamilton, D. L., Susskind, J., & Rosselli, F. (1996). *Social Psychological Foundations of Stereotype Formtions*. İçinde Stereotypes and stereotyping.

- McGartland Rubio, D., Berg-Weger, M., Tebb, S.S., Lee, E.S., & Rauch, S. (2003). No Title. *Social Work Research*, 27(2), 94–104. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/swr/27.2.94>
- McMillan, J. H., & Schumacher. (2006). Evidence-based inquiry. *Research in education*, 6(1), 26–42.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual*. Maidenhead, PA: Open University Press.
- Pettigrew, T. F. (1986). The Intergroup Contact Hypothesis Reconsidered. *İçinde Social Psychology and Society: Contact and Conflict in Intergroup Encounters*.
- Preedy, V. R., & Watson, R. R. (2009). *Handbook of Disease Burdens and Quality of Life Measures*. New York: Springer.
- Revelle, W., & Condon, D. M. (2019). Reliability from α to ω : A tutorial. *Psychological Assessment*, 31(12), 1395–1411. <https://doi.org/10.1037/pas0000754>
- Russell, K. a, Kulesza, C. S., Albrecht, W. S., & Sack, R. J. (2000). Charting the course through a perilous future. *Management Accounting Quarterly*.
- Saemann, G. P., & Crooker, K. J. (1999). Student perceptions of the profession and its effect on decisions to major in accounting. *Journal of Accounting Education*, 17(1), 1–22. [https://doi.org/10.1016/S0748-5751\(99\)00007-X](https://doi.org/10.1016/S0748-5751(99)00007-X)
- Sharma, S. (1996). *Applied Multivariate Techniques*. New York: J. Wiley.
- Smith, M., & Briggs, S. (1999). From bean-counter to action hero: Changing the image of the accountant. *Management Accounting*.
- Stangor, C., & Schaller, M. (1996). Stereotypes as individual and collective representations. *Stereotypes and stereotyping*. <https://doi.org/10.1177/102425899700300306>
- Sugahara, S., Hiramatsu, K., & Boland, G. (2009). The factors influencing accounting school students' career intention to become a Certified Public Accountant in Japan. *Asian Review of Accounting*, 17(1), 5–22. <https://doi.org/10.1108/13217340910956487>
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar Ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49–74.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics (5. baskı)*. Boston: Allyn & Bacon.
- Wessels, P. L., & Steenkamp, L. P. (2009). An investigation into students' perceptions of accountants. *Meditari Accountancy Research*, 17(1), 117–132. <https://doi.org/10.1108/10222529200900008>
- Worthington, A. C., & Higgs, H. (2003). Factors explaining the choice of a finance major: the role of students' characteristics, personality and perceptions of the profession. *Accounting Education*, 12(3), 261–281. <https://doi.org/10.1080/0963928032000088831>
- Yuping Liu. (2003). Developing a Scale to Measure the Interactivity of Websites. *Journal of Advertising Research*, 43(207–116). <https://doi.org/10.1017/S0021849903030204>
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *İçinde XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 23-25 Eylül.
- Zeff; S.A. (1989). Does accounting belong in the university curriculum. *Issues in accounting education*, 4(1), 203–210.